

Odpady komunalne – nowy podział i obowiązki

Odpady komunalne – gorący temat przedwyborczy, ale też problem dla gmin. Dużo słów, niejasności i niedomówień. W tym tekście przybliżamy uchwalone już i wprowadzane w życie zasady segregacji odpadów komunalnych.

Marta Jachorska
specjalista ds. ochrony środowiska
Interseroh Polska

W wyniku stopniowego wdrażania dyrektyw unijnych w zakresie gospodarki odpadami do ustawodawstwa krajowego oraz wzrostu świadomości społecznej sytuacja w omawianym obszarze się poprawia. Mimo że obowiązujące w Polsce przepisy prawne w sposób kompleksowy i nowoczesny regulują zasady gospodarowania odpadami komunalnymi, wciąż niezadowolająca pozostaje szczelność systemu gospodarowania oraz struktura zagospodarowania tych odpadów. Nie pomagają tu także ciągłe zmiany w zasadach gospodarowania odpadami komunalnymi, co przy niskiej jeszcze świadomości społecznej potrzeby segregacji odpadów wprowadza dodatkowe zamieszanie, a także niezbyt sprawne stosowanie i egzekwowanie prawa w praktyce zarówno w dotychczasowym, jak i obecnym systemie gospodarowania odpadami komunalnymi. Dostosowując polskie regulacje do unijnych, prawodawca zdecydował się dodatkowo na zmianę organizacji systemu gospodarki odpadami komunalnymi. Istotą tej zmiany było wyznaczenie gminy jako głównego wykonawcy zadań w zakresie gospodarki komunalnej. Krótko mówiąc: gmina jako podstawowa jednostka samorządu terytorialnego stała się organizatorem systemu gospodarowania odpadami komunalnymi. Zaczynamy rozumieć, że odpady komunalne to nie „śmieci”, lecz cenne surowce, dlatego w interesie nas wszystkich jest to, aby jak najwięcej było ich odzyskiwanych i poddawanych recyklingowi.

Odpad komunalny, czyli co?

Każda rzecz ma swój koniec, wcześniej czy później staje się bezużyteczna. Jednocześnie nie jest odkrywcze stwierdzenie, że wraz ze wzrostem zamożności społeczeństwa rośnie konsumpcja, używanych jest coraz więcej przedmiotów, które z czasem, niepotrzebne, stają się śmieciami. Powstają tysiące, setki tysięcy ton odpadów.

Pojęcie „śmieci” funkcjonuje jedynie w języku potocznym, natomiast zarówno ustawodawca, jak i osoby zajmujące się zawodowo ochroną środowiska używają pojęcia „odpady”. W obowiązującym porządku prawnym definicja „odpadów komunalnych” została zawarta w ustawie o odpadach. Ilekroć w ustawie jest mowa o odpadach komunalnych, rozumie się przez to odpady powstające w:

„gospodarstwach domowych, z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych (...)”.

Najprościej mówiąc, są to wszystkie przedmioty oraz substancje stałe, również te niebędące ściekami, substancje ciekłe, powstałe w wyniku działalności przemysłowej, gospodarczej lub bytowania człowieka i nieprzydatne w miejscu lub czasie, w którym powstały. Powstają praktycznie wszędzie, a ich ilość jest uzależniona od poziomu i modelu konsumpcji oraz świadomości ekologicznej.

Regulacje prawne

System regulacji prawnych związanych z gospodarowaniem odpadami jest dość skomplikowany. Kwestie te reguluje zarówno prawo międzynarodowe, unijne, jak i przede wszystkim podlegające ciągłym zmianom prawo krajowe, gdzie mamy do czynienia z kilkudziesięcioma aktami prawnymi. Dynamika zmian prawa krajowego w pewnym stopniu poddyktowana jest również częstymi zmianami prawa unijnego. Szczegółowy sposób postępowania z odpadami komunalnymi w naszym kraju reguluje ustawa z 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (tekst jednolity Dz.U. 2018, poz. 1454, 1629).

Gmina jako organizator systemu gospodarowania odpadami komunalnymi

Na przestrzeni lat ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach była wielokrotnie zmieniana i „ulepszana”. Głównym celem wprowadzanych zmian było m.in.:

- uszczelnienie systemu gospodarowania odpadami komunalnymi;
- rozwój „segregacji u źródła”;
- zmniejszenie ilości odpadów komunalnych, w tym odpadów ulegających biodegradacji, kierowanych na składowiska odpadów;
- zwiększenie liczby nowoczesnych instalacji do odzysku, w tym recyklingu, oraz unieszkodliwiania odpadów komunalnych w sposób inny niż składowanie;
- całkowite wyeliminowanie nielegalnych składowisk odpadów, a tym samym zmniejszenie zaśmiecenia lasów i terenów rekreacyjnych;
- prowadzenie monitoringu postępowania z odpadami komunalnymi;
- zmniejszenie dodatkowych zagrożeń dla środowiska, wynikających z transportu odpadów komunalnych z miejsc ich powstania do miejsc odzysku lub unieszkodliwiania odpadów.

Obecnie obowiązujący system gospodarki odpadami komunalnymi jest kształtowany przede wszystkim na szczeblu lokalnym (przez organy gmin) oraz na szczeblu regionalnym (przez organy samorządu województwa). Organizacja systemu gospodarowania odpadami komunalnymi polega przede wszystkim na wyznaczeniu jego ram prawnych. Obejmuje ona zarówno planowanie działań w powyższym zakresie, jak również stworzenie właściwych warunków do gospodarowania nimi, a także kontrolę i nadzór nad tym procesem.

Jak wspomniano wcześniej, to właśnie gmina jest zobowiązana do objęcia systemu gospodarowania odpadami komunalnymi wszystkich właścicieli nieruchomości i jego nadzorowania. Polega to w głównej mierze na:

- zorganizowaniu przetargu na odbieranie odpadów od właścicieli nieruchomości albo na odbieranie tych odpadów i ich zagospodarowanie;
- prowadzenie rejestru działalności regulowanej przedsiębiorców odbierających odpady komunalne na terenie gminy;
- objęcie systemem odbierania odpadów również właścicieli nieruchomości, na których nie zamieszkują mieszkańcy (uchwała);

- zapewnieniu budowy, utrzymania i eksploatacji regionalnej instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych;
- wprowadzeniu selektywnego zbiórki odpadów (papier, metal, tworzywa sztuczne, szkło, bio);
- tworzenie punktów selektywnego zbierania odpadów (PSZOK);
- zapewnienia osiągnięcia odpowiednich poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami oraz ograniczania masy odpadów ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania;
- ogólny nadzór nad systemem gospodarki odpadami komunalnymi;
- prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych w zakresie prawidłowego gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym udostępnianie na stronie internetowej urzędu gminy podstawowych informacji;
- dokonywanie corocznej analizy systemu gospodarki odpadami komunalnymi (weryfikacja możliwości technicznych i organizacyjnych gminy).

W pełni uprawnione jest zatem uznanie gminy za organizatora systemu gospodarowania odpadami komunalnymi.

Obowiązki właścicieli nieruchomości

Jeżeli jesteśmy właścicielami nieruchomości, nałożone są na nas prawa i obowiązki. Jednym z takich obowiązków, może niewynikającym stricte z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, ale bardzo ułatwiającym i pomocnym w procesie odbioru odpadów komunalnych jest oznakowanie nieruchomości. W widocznym miejscu, na ścianie frontowej budynku lub na ogrodzeniu nieruchomości, powinna być umieszczona tabliczka z numerem porządkowym nieruchomości oraz nazwą ulicy lub placu, a w miejscowościach bez nazw ulic nazwą miejscowości.

Tabliczki z numerem porządkowym powinny być utrzymywane w należytym stanie. Brak oznakowania utrudnia pracę nie tylko służbom ratowniczym (pogotowiu, straży czy policji), ale również firmie realizującej zadania odbioru odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy. Brak tabliczek z numerami porządkowymi utrudnia, a nawet uniemożliwia monitorowanie odbioru odpadów od właścicieli nieruchomości oraz powoduje wiele nieporozumień.

Kolejnymi obowiązkami spoczywającymi na właścicielu nieruchomości są:

- wyposażenie nieruchomości w odpowiednie pojemniki na odbiór odpadów komunalnych;
- zbieranie i pozbywanie się powstałych na terenie nieruchomości odpadów komunalnych zgodnie z regulaminem utrzymania czystości i porządku w gminie oraz innymi przepisami (wyznaczenie i przygotowanie miejsca pod pojemniki na odpady na terenie nieruchomości);
- ustawienie pojemników w taki sposób, aby zapewniony był do nich łatwy dostęp zarówno dla osób z nich korzystających, jak i podmiotów odbierających odpady komunalne;
- przekazywanie odpadów wyłącznie upoważnionemu podmiotowi (firmie odbierającej odpady).